

EEN KLEINE HISTORIE VAN EEN GROOT BEDRIJF

50 Jaar 'Gebroeders van der Poel' in Oud Ade

Op 15 en 16 april van dit jaar vierde het Loon- en Aannemersbedrijf Gebr. van der Poel in Oud Ade zijn 50-jarig bestaan, maar eigenlijk ligt de geboortedatum zo'n dertig jaar vroeger.

Dammes I van der Poel en zijn vrouw Aal.

Omstreeks 1931 kocht Dammes van der Poel - we zullen hem Dammes I noemen - een paardenmaaimachine van zijn buurman Cors van Leeuwen. Dammes I was boer aan de Leidseweg, op de plek waar nu het bedrijf is gevestigd. Er was slechts zeventien hectare land bij de boerderij en Dammes I verzong van alles om er wat bij te verdienen om zijn gezin van veertien kinderen te voeden. Zo verhuurde hij roeiboten die hij zelf gemaakt had aan vissers en brachten omwonende boeren af en toe een varken naar de beer van Dammes I om te laten dekken. Zoals dat op een boerderij gaat, werden de kinderen van jongs af aan ingeschakeld in het bedrijf. Zo gebeurde het dat ze een varken weer terug naar de eigenaar brachten als ze naar school gingen in het dorp. Ze kwamen er toch langs. Voorop een kind dat aan het touw trok en er achter een met een stok. Dammes I was handig en vindingrijk en bovendien oersterk. Jarenlang was hij de schaatskampioen van het dorp. Hij was ook mijn peetoom. Als kind ging

ik ieder jaar een week bij Ome Dammes en Tante Aal logeren. Dat heeft weinig met het onderwerp van deze bijdrage te maken, maar maakt het schrijven ervan wel extra plezierig.

De maaimachine van zijn buurman deed het niet goed. "Mijn vader hoorde zijn buurman vloeken in de polder dat dat ding het niet deed," vertelt zijn zoon Dammes II. Zelfs de fabriek kon de oorzaak van het defect niet ontdekken. Dammes I kocht het onding voor een schappelijke prijs en piekerde en sleutelde de hele winter tot hij de oorzaak van het euvel gevonden had. De fabriek gaf hem het geld dat hij aan zijn buurman had betaald in ruil voor het 'geheim' van de reparatie. Zo werd Dammes van der Poel een van de eersten van het dorp die machinaal ging maaien. Voordien had hij zijn land steeds door seizoenarbeiders uit Brabant laten maaien, die te voet van boerderij naar boerderij trokken om het gras - met de zeis - te maaien. De aanschaf en reparatie van

de defecte maaimachine door Dammes I zou je als geboortedatum kunnen beschouwen van het nu kolossale bedrijf. Dammes I, en later een knecht, begon ook voor anderen te maaien en toen zijn kinderen groter werden, gingen die dat werk doen. Aanvankelijk gebeurde dat met een paard, maar na de oorlog werd een zogenoemde vredesjeep gekocht met een lage gearing (kruipsnelheid) die voor de machine gespannen kon worden. Na de maaimachine volgden er andere technische vernieuwingen, zoals een keermachine, een schudmachine, een harkmachine en natuurlijk tractoren, of trekkers in goed Nederlands. De eerste was een Fort Dearborn.

In een artikel in het Witte Weekblad van 11 januari 1995 beschrijft Dammes II hoe het er in het begin aan toeging: "Aan de Leidseweg stond toen slechts een schuur, voor ingewijden de 'witte schuur'. Daarin was in de wintermaanden een hoek afgezet met koedekken. Die deden dienst als isolatiemateriaal om de kou te weren. Erachter stond een oude potkachel met daarop een pan met hete olie. Die kachel diende om de afgezette hoek van warmte te voorzien en de olie was voor het uitkoken van de kettingen van de meststrooiers. Een werkbank was er in die tijd nog niet. Totdat Bram er eentje in elkaar knutselde, zonder overleg met zijn vader die een werkbank niet nodig vond. Toen zijn vader de andere morgen in de schuur kwam, was het even spannend, maar de wijzer sloeg de goede kant uit; het was eigenlijk wel makkelijk zo, moest hij erkennen." Vervolgens schetst Dammes II het harde werk in vaak gure omstandigheden: "Mest strooien in de winter met de trekker over de hal (bevroren grond) heen en zonder jas of cabine, windkracht 7 en min 10 graden. Ik geef het u te doen." Als er ver van huis gewerkt moest worden en het karwei niet afkwam, bleef Bram daar slapen, hielp 's morgens vroeg eerst nog even met melken, en maakte de klus af.

De Gebroeders

Het werk met de machines werd steeds meer gedaan door de zonen. Vanaf 1952 was dat vooral zoon Bram die timmerman was van beroep en gewerkt had bij het bedrijf van zijn oom 'Jan de Timmerman'. Rond 1960 voegde de jongste zoon, Dammes II, met automonteursdiploma, zich bij het werk en in 1965 namen de twee zonen, de Gebroeders van der Poel, het werk over en werd het Agrarisch Loonbedrijf officieel opgericht. Dat betekende ook een nieuwe bedrijfsvoering. Er moest geïnvesteerd worden in dure apparaten en gereedschap. Repareren met een ijzerdraadje en rechtgeslagen oude spijkers was er niet meer bij. Het was een hele verandering voor Dammes I maar hij accepteerde de nieuwe stijl van zijn twee zonen en heeft zich daarna nooit meer met hun manier van werken bemoeid. De zonen hebben dat altijd zeer gewaardeerd.

Het Witte-Weekbladartikel vervolgt: "Spoedig na de overname bouwden de broers een nieuwe loods tegen de oude aan. Onderwijl bleef het machinepark groeien. 's Winters werden verschillende machines tweehoog opgestapeld om alles binnen te kunnen zetten. Dit leidde er in de winter van '82 op '83 toe dat Bram en Dammes een werkplaats erbij bouwden en een parkeerterrein aanlegden. Dat parkeerterrein werd in 1987 overkapt."

Het verhaal van de twee broers Bram en Dammes II is een verhaal van keihard

Dammes I op zijn eerste trekker, de MF35, bijgenaamd 'de Purk'.

De David Brown met kinderen van de Gebroeders. De eerste hydraulische kraan.

werken en van de geleidelijke veranderingen die zich voltrokken in het boerenwerk waarop zij aanvankelijk gericht waren. Zij begonnen met één man personeel die zij van hun vader hadden overgenomen, Piet de Mop (de eigenlijke naam was Van der Geest, maar met zoveel Van-der-Geesten in het dorp is een specificatie nodig: Van der Geest, afkomstig van de Moppehoeve). Kort daarna komen er twee werknemers bij: Hans van Kampen en Jan van Leijden. De laatste zal er ruim 47 jaar blijven werken, vanaf zijn zestiende, na het behalen van zijn LTS-diploma (machinebankwerker) tot aan zijn pensionering. Begin van de jaren zeventig zijn er ongeveer acht man, de twee gebroeders meegerekend. Bram is de 'planner', dat wil zeggen dat hij de werkzaamheden aanneemt en coördineert en de contacten met de boeren onderhoudt. Elke week gaat hij naar de veemarkt in Leiden om zijn klanten te ontmoeten en geld te innen. Soms komt hij met duizenden guldens thuis – in die tijd een groot bedrag. Dammes II is gewoonlijk aan het werk met de anderen: maaien, schudden en oprapen van het hooi, sloten schoonmaken en ontelbare andere klussen. Daarnaast repareert hij de machines die defect raken. Later, als hij last van zijn rug krijgt, komt Dammes II meer op het kantoor te zitten en klimt Bram vaker op de trekker.

In de zomermaanden is er veel werk en zijn er extra krachten nodig. Vaak zijn dat boerenzonen die niet alleen wat bijverdienen maar ook leren omgaan met de machines. Als de zomer voorbij is hervatten ze het werk op de eigen boerderij.

Het machinepark breidt zich gestaag uit en moderniseert. De liefde voor machines was een van mijn meest treffende ontdekkingen tijdens mijn gesprekken met de 'Gebroeders van der Poel'. Hier een haast poëtisch lijst van intrigerende namen van machines die in de loop de jaren op het bedrijf verschenen: een hele serie Massey Ferguson tractoren, de 1130, de 5613, de 6615, de 7480 en vele andere. Daarnaast ook andere tractoren zoals de David Brown en de Fendt. Dan is er de Mecalac (een graafmachine), de Verreiker (een soort shovel), de Rondebalenpers, de Vierkantebalenwikkelaar, de Sleufkouter (opvolger van de oude giertank), en de Waterking (een enorme amfibiekraan). De ontwikkeling van de maaimachine is een treffend voorbeeld van wat er bij de machinerieën veranderde. In het begin maaide die een strook van 1,35 meter; nu is dat zes meter, met twee messen, een naast de machine en een ervóór. Vroeger werd er hooi geoogst; het gras moest ruim een week blijven liggen om te drogen en te besterven en als het ging regenen was dat nog langer. Nu wordt het gras bin-

nen 48 uur opgeraapt en ingekuuld of in plastic balen verpakt. Alles gaat met speciale machines die steeds groter en vernuftiger worden.

Beschoeiingen

Vanaf het einde van de jaren zeventig gaat het bedrijf zich ook op andere werkzaamheden richten. De oude polderschappen (besturen van boeren in één polder) gaan op in een groter verband: het waterschap (en later in het hoogheemraadschap). Het waterschap (De Oude Venen) benadert de Gebroeders van der Poel voor beschoeiingswerk. Zij hebben daar al ervaring mee bij herstelwerkzaamheden aan dijken van het polderschap en krijgen vanwege die ervaring de officiële bevoegdheid dit soort werk uit te voeren. Het werk voor het waterschap is aantrekkelijk omdat het constant is; het kan het hele jaar door gedaan worden. Het probleem van het agrarisch loonbedrijf was dat het 's zomers waanzinnig druk was, terwijl er 's winters weinig te doen was en de tijd 'gedood' werd met groot onderhoud van machines en gebouwen. Het waterschap wordt de grootste opdrachtgever. In dorpen worden polders langzaam volgebouwd met huizen, maar afwatering blijft nodig. Sloten en vaarten openhouden in de bebouwde kom vergt nieuwe technieken en ander technisch materiaal. Graafmachines, al of niet met een

trilblok, die ook zes meter lange palen de grond in kunnen duwen, verschijnen. Een bus met allerlei materiaal zoals slijptol, lasapparaat en schaafgereedschap is ook van de partij.

Bram en Dammes II woonden vlak voor het bedrijf en schaften werd aanvankelijk in de keuken van beide huizen gedaan. Ine, de vrouw van Dammes II, herinnert zich nog levendig de gezelligheid en de zware rook van de shaggies die dan 'gestookt' werden. Toen er een kantine met koffieapparaat verscheen in de zaak, veranderde dat echter.

In 1995 neemt Bram afscheid als directeur maar blijft er nog drie jaar klussen doen, tot zijn pensioen in 1998. In het bovengenoemde Witte-Weekbladbericht dat bij gelegenheid van het onofficiële afscheid van Bram verscheen, worden niet alleen diens verdiensten aan het loonbedrijf genoemd, maar ook zijn vele nevenactiviteiten, zoals dirigent van het heren- en jongerenkoor van de kerk en zijn bijdragen aan de bejaardenvereniging, de Boval (Bond van Loonbedrijven), de Rabobank, en "zijn grootste liefde": de IJclub van Oud Ade. Eind 2002 stopt ook Dammes II. Hij was negen jaar daarvoor al naar Leiderdorp verhuisd om wat afstand te nemen van het bedrijf. Zijn zoon Dammes III, gewoonlijk aangeduid met 'Junior', wordt de nieuwe directeur. De zoon van

Bram, Bram II, werkt enige jaren in het bedrijf maar besluit dan iets anders te gaan doen.

De nieuwe generatie

Dammes III was al van zijn vierde jaar 'actief' in het bedrijf. Jan van Leijden vertelt hoe ze de jongen een keer van de kleuterschool ophaalden op weg naar de Haarlemmermeer waar strobalen opgeladen moesten worden. De kleine Dammes moest de trekker besturen terwijl zijn vader en genoemde Jan van Leijden de balen op de aanhanger goed legden. Ik beschouwde dit aanvankelijk als een 'legende' of een 'sterk verhaal' dat met een korreltje zout genomen moest worden, maar diverse ooggetuigen verzekerden mij dat het echt waar was. De jongen was gek op trekkers en alles wat daar aan vastgekoppeld kon worden en was altijd op het bedrijf te vinden. Hij ging er elke dag rechtstreeks uit school naar toe. Jaren later – rond 1990 – wint hij twee keer de prijs van de meest behendige trekkerchauffeur en een keer die van de beste kraanbestuurder. Met zoveel trekker-talent was het vanzelfsprekend dat hij zijn vader zou opvolgen. In 1988, op zijn 21^e, wordt hij medefirmant en in 2002 wordt hij de - enige - directeur, maar het bedrijf blijft de Gebroeders van der Poel heten. In 1995 was het bedrijf van Vennootschap in BV veranderd en had een nieuwe naam gekregen: "Loon- en Aannemersbedrijf". Onder Junior vond de grootste uitbreiding en modernisering van het bedrijf plaats. Tussen 2014 en 2016 werden een geheel nieuw kantoor, moderne energie-neutrale werkplaatsen en een werktuigenberging gebouwd. De tijd van 'uurtje factuurtje' is voorgoed voorbij. De omzet van het bedrijf is in twintig jaar vertienvoudigd. Er werken nu 32 mensen in vaste dienst en drie tot vijf zzp'ers. Op het kantoor zit een professionele planner en drie calculatoren die ook het werk voorbereiden. Verder lopen er regelmatig enkele stagiaires rond. Het bedrijf sponsort een groot aantal lokale verenigingen en activiteiten en levert een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van het dorp.

Op de website (www.gebrvdpoel.nl) worden de volgende werkzaamheden gemeld: agrarisch loonwerk, baggerwerken, beschoeiingen, grondwerk, machineverhuur, slootwerk, steiger- en

Een trekker is door de brug gezakt en wordt omhoog getakeld door twee andere trekkers (bestuurders Bram en Piet de Mop, links Dammes I).

Het bedrijf in 2015.

vlonderwerk, en waterbouwkundige ‘kunstwerken’. Maar ze doen nog veel meer, van klein tot groot, zoals: gladheidsbestrijding, een giermachine of koe uit de sloot trekken, een woonboot wegslepen, zand, aarde en grind bezorgen, caravans overvaren, ondergelopen wegen leegpompen, riet in de sloten snijden en verwijderen, een molen verplaatsen, bruggen bouwen (letterlijk en figuurlijk), lesgeven in verkeersveiligheid (!) en in de winter (maar dat is al lang geleden) sneeuwschuiven voor de ijsclub. Het grootste karwei van de laatste jaren was een baggerproject in Nieuwkoop-West dat tien maanden duurde. De bagger werd vervoerd naar de Klinkenbergerplas in Oegstgeest waar het gebruikt werd bij de ontwikkeling van een recreatiegebied.

Dammes II is na zijn pensionering allerlei activiteiten van het bedrijf gaan filmen. Die films geven een prachtig overzicht van de grote diversiteit van werkzaamheden en verdienen een link op de website. Vooral de film bij het 40-jarig jubileum in 2005 (43 minuten) laat allerlei werk zien, van kolossale machines tot knoestige mensenhanden die schroeven aandraaien en balken versjouden. Op de achtergrond zingt André Hazes “Ik voel me zo alleen” en Justin Bieber “Life is worth living.” Het mooie

van de films is dat vooral de mannen die het zware werk verrichten prominent in beeld komen.

Pronkstukken op de open dag, bij gelegenheid van de vijftigste verjaardag waren de drijvende kraan (de Waterking) en de Grasverzorgingsmachine. De laatstgenoemde kan ongeveer alles doen wat een grasmat nodig heeft: licht egaliseerwerk, beluchten, gras bijzaaien en waar nodig en de bodem aanrollen. Maar als ik Junior vraag waar hij het meest trots op is, antwoordt hij na enig nadenken: “De jongens (en meisjes) die hier rond lopen.”

Sjaak van der Geest

Bronvermelding:

- Gesprekken met Bram van der Poel, Dammes II en Ine van der Poel-Warmerdam, Dammes III van der Poel en Jan van Leijden. Krantenknipsels en foto's uit het archief van het bedrijf, vier films van Dammes II van der Poel en een bundel met verhalen en herinneringen van werknemers bij gelegenheid van het 50-jarig jubileum, getiteld 'Abraham in een nieuwe jas?', samengesteld door Bo, Saskia en Wessel van der Poel.

Op het 50-jarig jubileum: de twee generaties Bram, Dammes III en Dammes II.